DOCUMENT CONSULTARE PUBLICĂ

ELABORAREA STRATEGIEI CULTURALE A MUNICIPIULUI ARAD 2026-2030

CUPRINS

1. **Sumar executiv // 3**
2. **Introducere // 5**
3. **Context strategic // 6**
   - 3. 1. Global
   - 3. 2. Național
   - 3. 3. Regional/Județean
   - 3. 4. Local
4. **Metodologie // 15**
5. **Aradul cultural 2026-2030: Viziune & Obiective strategice // 17**
6. **Direcții de acțiune strategică & Recomandări // 19**
   - OG.1. Integrarea culturii ca pilon central în dezvoltarea urbană durabilă și sustenabilă
   - OG.2. Profesionalizarea și capacitarea sectorului cultural arădean
   - OG.3. Asigurarea accesului la cultură, democratizarea și încurajarea participării generalizate și echilibrate a tuturor cetățenilor la ecosistemul cultural
   - OG.4. Aradul, oraș-laborator care generează și co-crează cultură
   - OG.5. Cultura ca liant social și spațiu comun de dialog ce adresează provocări contemporane și nevoi reale ale comunităților locale
7. **Recomandări reprezentate grafic și temporal // 22**
8. **În loc de concluzii // 31**
9. **Referințe // 32**
10. **Anexa 1**
    - Raport de cercetare pentru elaborarea Strategiei Culturale a Municipiului Arad 2026-2030
11. **Anexa 2**
    - Barometrul de consum cultural 2025

1. Sumar executiv

> *„Atunci când indivizii sunt în mod direct implicați în decizii cu privire la normele și regulile sociale care îi afectează și pe care le utilizează, probabilitatea ca aceștia să le respecte și să-i monitorizeze la rândul lor pe ceilalți este cu mult mai mare decât atunci când o autoritate exterioară impune pur și simplu un set de reguli."*
> (Elinor Ostrom, Nobel pentru economie, 2009)

Prezentul document de planificare strategică identifică direcții specifice de dezvoltare a Mun. Arad prin cultură, fundamentate pe un demers de cercetare calitativă și cantitativă desfășurat în perioada iunie-decembrie 2025. Strategia operaționalizează o **schimbare de paradigmă în înțelegerea și implementarea politicilor culturale publice, axată pe principii de participare, echitate socială și sustenabilitate.**

Ancorat în contextul strategic internațional (UNESCO MONDIACULT 2025, EU's Culture Compass for Europe, Culture 21 Plus UCLG), național *(Strategia Sectorială în Domeniul Culturii 2023-2030)* și regional *(Strategia Culturală a Județului Arad 2021-2027)*, documentul reafirmă cultura ca bun public global și drept fundamental al omului. Trei principii regulatoare susțin viziunea strategică: **(1) dreptul de participare la viața culturală ca drept fundamental; (2) cultura ca liant social ce răspunde provocărilor contemporane și nevoilor reale ale comunităților; (3) acțiunea participativă și co-crearea culturală ca pilon de dezvoltare socială durabilă.** În contrast cu abordările de tip *top-down (de sus în jos, deductiv)*, strategia utilizează o metodologie predominant *bottom-up (de jos în sus, inductiv)*, rezultând din investigarea resurselor și nevoilor a 6 manageri de instituții publice culturale, 14 operatori culturali și artiști independenți, și 227 de cetățeni (prin Barometrul Cultural 2025 *„Cetățenii modelează cultura Aradului"*), completată de 4 focus grupuri cu 29 de participanți.

Aradul cultural al anului 2030 se prezintă ca ecosistem regândit în care cultura devine pilon central al dezvoltării urbane sustenabile și liant social responsabil de provocări contemporane. Nucleul viziunii constă în tranziția strategică către un oraș descentralizat din punct de vedere al distribuției urbane a evenimentelor culturale (centru → cartiere), co-creator și co-producător de cultură, cu acces echitabil pentru comunitățile locale la viața urbană și oferta culturală. Demersul este operaționalizat prin **preluarea și investigarea din precedenta strategie (2015-2025) a 3 obiective prioritare**: **încurajarea participării largi și active a arădenilor la viața culturală și educare prin cultură; valorizarea resurselor creative pentru mediu vibrant și sustenabil; dezvoltarea capacității și sustenabilității sectorului cultural.**

Ca viziune de ansamblu, **Aradul cultural 2026-2030 este imaginat ca un oraș viu și efervescent, cu un sector cultural profesionalizat, capabil să reactiveze**

patrimoniul local ca spațiu alternativ de creație artistică și experiment, un adevărat oraș-laborator care generează și co-produce cultură, nu doar o consumă în mod pasiv. Oferind un model cultural replicabil pentru orașele de mărime medie din România, Aradul face trecerea, în următorii 5 ani, **de la *supraviețuirea* culturii, la o rețea culturală sinergică** care include educația culturală timpurie, accesul echitabil pentru toate categoriile de cetățeni și transparentizarea actului decizional în alocarea de fonduri pentru cultură.

În acest sens au fost trasate **5 direcții strategice cu recomandări** operaționalizabile pe termen scurt (2026), mediu (2026-2028) și lung (2028-2030).

Prima direcție urmărește integrarea explicită a culturii în toate documentele strategice și de urbanism (PUG, PUZ), tranziția de la cultură-eveniment la cultură-infrastructură și corelarea investițiilor în patrimoniu cu obiectivele de sustenabilitate.

A doua direcție abordează profesionalizarea sectorului prin tranziția de la *proiectariat* (statut precar, exploatativ și nesustenabil ce caracterizează munca culturală independentă din România) la dezvoltare organizațională sustenabilă, consolidarea competențelor în management și fundraising, și crearea unor spații de dialog transparent între instituții și actorii culturali independenți.

A treia direcție asigură accesul democratic la actul cultural prin tranziția la indicatori de incluziune socială, cu politici orientate spre grupuri subreprezentate și descentralizarea ofertei culturale din centrul orașului spre cartiere și localități limitrofe municipiului.

A patra direcție poziționează Aradul ca oraș-laborator care experimentează și exportă acte culturale prin co-creare, devenind în timp un exemplu-pilot regional pentru inovație culturală.

Cea de-a cincea direcție reimaginează cultura ca spațiu sigur de dezbatere și transformare socială, adresând teme precum inegalitatea socio-economică și (deci) culturală, crize financiare, discriminare și provocări climatice. Ultima secțiune operaționalizează recomandări specifice cu termene și indicatori cuantificabili.

2. Introducere

La comanda Centrului Municipal de Cultură Arad, asociația Insula 42 a elaborat Strategia Culturală a Municipiului Arad 2026-2030, cu scopul de a identifica direcții strategice specifice de dezvoltare a orașului prin cultură, alături de acțiuni concrete de operaționalizare, fundamentate în baza unei cercetări calitative & cantitative ce s-a desfășurat în perioada iunie – decembrie 2025.

Astfel, prezentul document strategic, împreună cu raportul de cercetare aferent, au fost concepute și implementate de Asociația ISCOADA (Hub de cercetare calitativă), reprezentată de cercetătoarele Laura-Maria Ilie și drd. Raluca Moșescu-Bumbac (Școala Doctorală SNSPA București), sub coordonarea Insula 42, reprezentată de Corina Șuteu – consultantă și expertă în politici culturale, fostă Ministră a Culturii și Elvira Flora Lupșa – producător cultural.

Alături de cele două organizații au fost cooptați doi sociologi cu experiență în cercetarea cantitativă și elaborarea de documente strategice culturale regionale: dr. Adela Fofiu (Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca) și prof. univ. dr. habil. Adrian Hatos (Universitatea din Oradea).

Dr. Fofiu a elaborat, implementat și analizat Barometrul Cultural 2025 *„Cetățenii modelează cultura Aradului”*, realizat în perioada 25 iulie – 20 septembrie 2025 în baza unui chestionar/sondaj de opinie care a acumulat 227 de răspunsuri din partea reprezentanților publicului arădean. Complementar, prof. univ. dr. Hatos, coordonatorul precedentului document strategic *„Elaborarea Strategiei culturale a Municipiului Arad 2015-2025”*, a oferit consultanță de specialitate și a intervenit cu observații în etapa de elaborare a prezentului document.

Echipa de cercetare a fost întregită de Cristina Baciu, asistentă de cercetare responsabilă cu transcrierea & corectarea datelor de teren colectate.

3. Context strategic

„Cultura ar trebui recunoscută ca bun public și abordată ca obiectiv independent și de sine stătător." (MONDIACULT 2025, UNESCO)

Analiza transversală a contextului cultural strategic are în vedere **cele mai recente și relevante documente-cadru în planificarea & dezvoltarea de politici publice cu impact cultural și social**. Contextul internațional, național, regional și local în care se ancorează prezentul document strategic arată **necesitatea unei schimbări de paradigmă în elaborarea și implementarea politicilor culturale**, inclusiv în ceea ce privește un oraș precum Aradul.

3.1. Internațional (UNESCO & Culture Compass for Europe & Culture 21 Plus UCLG)

La nivel global, în ultima jumătate de secol, **Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (UNESCO)** a atribuit culturii rolul de catalizator în combaterea sărăciei extreme și satisfacerea nevoilor umane fundamentale – identitate, educație și sănătate – iar de curând (2015), **cultura a fost regândită ca dimensiune socială distinctă ce potențează dezvoltarea durabilă**, o veritabilă forță care poate susține și permite un viitor urban sustenabil.

Înțeleasă ca resursă **capabilă să răspundă unor provocări globale și locale actuale**, precum criza climatică și ecologică, problematicile de gen și inegalitatea socio-economică accentuată, **cultura ocupă astăzi un loc pragmatic** în documentul strategic al Organizației Națiunilor Unite intitulat *„Transformând lumea în care trăim. Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă"* (eng. *Transforming our world. The 2030 Agenda for sustainable development*), adoptat în urmă cu 10 ani în baza a 17 obiective generale de dezvoltare durabilă și 169 de obiective specifice pentru perioada 2025-2030 (Wiktor-Mach, 2018).

Mai mult, conform **ultimei conferințe UNESCO** *„MONDIACULT 2025 Conferința Mondială privind Politicile Culturale și Dezvoltarea Durabilă"* (Barcelona, oct. 2025), a misiunii asumate în declarația finală și conform documentului care fundamentează viziunea strategică și ariile prioritare de intervenție pentru experții în politici culturale – **cultura își păstrează definiția de lucru** ca reprezentând *„totalitatea caracteristicilor spirituale, materiale, intelectuale și emoționale care definesc o societate sau grup social, incluzând artele, literatura, stilul de viață, drepturile umane fundamentale, valorile, tradițiile și credințele"*.

Însă schimbarea de paradigmă derivă din **direcțiile strategice care poziționează astăzi cultura ca *„bun public global"*** ce aparține tuturor, indiferent de plus-valoarea economică pe care o poate sau nu genera, iar ***„dreptul de participare la viața***

culturală” **este reiterat ca *„drept fundamental, inerent demnității și identității umane”***:

> *„Cultura este esențială pentru exercitarea integrală a drepturilor și libertăților fundamentale, pentru promovarea păcii, stimularea unei creșteri economice incluzive, construirea rezilienței în fața schimbărilor climatice, promovarea bunăstării și a dezvoltării durabile. Cultura constituie un bun public global cu valoare intrinsecă proprie, al cărei potențial transformator trebuie mobilizat în întregime pentru a răspunde provocărilor contemporane și pentru a construi societăți mai drepte, echitabile, pașnice, interculturale, incluzive și sustenabile.” (Culture Minister’s Commitment MONDIACULT 2025)*

Sumarizând, cei 9 piloni care vor susține politicile publice și practicile culturale internaționale dincolo de orizontul anului 2030 subliniază **relația simbiotică dintre cultură și dezvoltare durabilă/sustenabilitate**, precum și rolul pivotal al acesteia în **menținerea rezilienței, incluziunii și coeziunii sociale**. Într-un viitor care nu poate fi imaginat fără cultură, UNESCO lansează un **apel urgent la acțiune colectivă** cu scopul de a gândi și implementa documente strategice în care cultura este considerată parte integrantă a dezvoltării umane și, prin urmare, capabilă să răspundă provocărilor sociale actuale *(Culture Minister’s Commitment MONDIACULT 2025)*:

- ➔ ***Dreptul la Cultură ca Drept Fundamental al Omului;***
- ➔ ***Cultură și Educație;***
- ➔ ***Economia Culturală și Munca Decentă;***
- ➔ ***Cultură pentru Pace;***
- ➔ ***Cultură, Patrimoniu și Acțiune Climatică;***
- ➔ ***Cultură, Patrimoniu și Situații de Criză;***
- ➔ ***Transformări Digitale și Acces Echitabil;***
- ➔ ***Inteligența Artificială și Cultura:***
- ➔ ***Date, Dovezi și Cercetare în Cultură.***

La nivel european, cel mai recent document-ancoră pentru dezvoltarea de politici culturale (adoptat de Comisia Europeană în noiembrie 2025), și care enunță viziunea strategică pentru următorii 10 ani, ***„Busola Culturală pentru Europa”*** (eng. *A Culture Compass for Europe*) – se aliniază principial directivelor UNESCO. Recunoscând potențialul culturii de a aduce europenii împreună, cadrul de lucru vizează **integrarea culturii ca dimensiune transversală în toate politicile, strategiile și programele de finanțare intra-comunitare**. Pentru un viitor prosper al Uniunii Europene, cultura trebuie să devină parte din nucleul viziunii sale politice și a strategiei sociale și economice. În

timp ce admite valoarea intrinsecă socială, civică și economică a culturii și rolul acesteia ca bun public fundamental, *„Busola Culturală pentru Europa”* **valorifică patrimoniul cultural și creativitatea pentru a întări reziliența democratică, a spori coeziunea socială, economică și teritorială și a stimula bunăstarea oamenilor**, propunând 4 direcții strategice:

- ➔ ***Apărarea și întărirea valorilor europene precum democrația, libertatea, diversitatea și egalitatea, și a drepturilor culturale ca drepturi fundamentale ale omului***
- ➔ ***Împuternicirea artiștilor și a profesioniștilor culturali și sprijinirea oamenilor***
- ➔ ***Utilizarea culturii și a patrimoniului cultural pentru o Uniune Europeană mai competitivă, rezilientă și coezivă***
- ➔ ***Susținerea și promovarea de relații și parteneriate culturale internaționale***

Complementar, anul cultural 2025 a marcat **elaborarea unui nou document-cadru de către Comitetul pentru Cultură al United Cities and Local Governments** (UCLG), platforma internațională pentru strategii integrate de dezvoltare culturală la nivel local. Actualizat în baza celor peste 20 de ani de activitate în domeniul consilierii, monitorizării, advocacy-ului, colaborării și cercetării în domeniul politicilor publice culturale, *Culture 21 Plus* operaționalizează angajamentul UCLG față de **proiectarea de strategii culturale locale fundamentate pe reiterarea conceptuală a *dreptului la cultură* ca *drept uman universal***, și care reprezintă direcția cea mai justă către un viitor sustenabil.

Contextul european complicat în care ne aflăm poate genera, la nivel societal, sentimente de incertitudine și teamă. Însă peste tot în lume **comunitățile locale dau dovadă de energie, creativitate și angajament în a-și imagina & construi un viitor mai just, solidar și sustenabil**. Conform acelorași intenții exprimate în *Culture 21 Plus*, la nivel local, autoritățile și instituțiile publice, alături de actorii culturali și micro-comunitățile implicate în actul cultural, acționează pentru a produce transformări sistemice cu scopul de a construi punți între politicile culturale locale și provocările globale, dar și **de a împuternici comunitățile prin informare și gândire critică**.

Așadar, instrumentul de referință pentru experții în politici culturale locale *Culture 21 Plus* reia angajamentul UNESCO față de rolul central al culturii în dezvoltarea durabilă a comunităților, promovând concomitent **acțiunea participativă, implicarea și co-**

crearea culturală împreună cu cetățenii și comunitățile locale. Cele 6 mari domenii și direcții strategice aferente (*Drepturi*, *Comunități*, *Prosperitate*, *Teritorii*, *Natură* și *Guvernanță*) indică 30 de arii de dezvoltare urbană durabilă, dintre care o parte se vor regăsi și în prezentul document programatic.

3.2. Național (Strategia Sectorială 2023-2030, Barometrul de Consum Cultural 2024 & Eurobarometrul Cultural 2025)

Dincolo de strategiile asumate de cele două organizații mondiale (UNESCO & UCLG), **viziunea și rolul culturii în România sunt enunțate în documentul strategic național** *Strategia Sectorială în Domeniul Culturii 2023-2030*. Aliniată la nivel de obiective strategice precedentului cadru cultural european – *O nouă agendă europeană pentru cultură (2018)*, respectiv la dimensiunea socială, economică și a parteneriatelor culturale externe, *Strategia Sectorială* are ca misiune: *„integrarea și valorificarea socială și economică a creativității indivizilor și comunităților, a Sectoarelor Culturale și Creative, pentru o societate a viitorului incluzivă, care utilizează în mod sustenabil resursele naturale și culturale”*.

Iar la nivel de obiective strategice pentru anul 2030, planificarea sectorială urmărește aceeași paradigmă conceptuală în care **relația fundamentală de dependență dintre cultură și nivelul de accesibilitate și implicare al comunităților în actul cultural** constituie calea programatică către un viitor sustenabil:

- ➔ ***Facilitarea și creșterea accesului tuturor categoriilor de public la expresia culturală, indiferent de formele de manifestare ale acesteia;***
- ➔ ***Sprijinirea tranziției infrastructurii culturale și a mijloacelor de producție și distribuție către un model sustenabil și integrarea noilor tehnologii;***
- ➔ ***Dezvoltarea resursei umane și îmbunătățirea condițiilor de creație și activitate a lucrătorilor din sectorul cultural;***
- ➔ ***Diplomație culturală și participarea activă a României la piața internațională a bunurilor și serviciilor culturale, în condițiile unei promovări coerente a patrimoniului și creației contemporane din România.***

O cartografiere a specificităților culturale naționale nu poate ignora *„Barometrul de Consum Cultural 2024: Dinamicile tipurilor de consum cultural și rolul educației*

culturale”, raport anual publicat recent de Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală. Studiul oferă date statistice referitoare la percepțiile & nivelul de participare al populației adulte la activitățile de educație culturală din România și actualizează consumul cultural în spațiul public & clasificarea tipurilor de consumatori.

Fără a aduce o perspectivă comparativă cu anii precedenți și a analiza sistematic datele obținute în contextul social post-pandemic, **raportul subliniază absența politicilor publice coerente și integrate și subfinanțarea acută a sectorului cultural**, măsuri strategice ce ar asigura un impact real și durabil al culturii asupra societății (Croitoru & Ceobanu, 2025). De asemenea, rezultatele confirmă **necesitatea unor acțiuni comune centralizate** la nivel național care să implementeze politici publice ce urmăresc direcțiile strategice și schimbarea culturală asumată la nivel european și global, cu o **viziune centrată pe relația dintre cultură și accesibilitate/participare publică**, comunitară și sustenabilă.

Pe de altă parte, **cel mai recent *„Eurobarometru Cultural”*** (mai 2025) realizat la nivelul statelor membre ale Uniunii Europene, adresează dimensiuni precum importanța și rolul culturii, libertatea expresiei artistice, cultura și avântul tehnologic al Inteligenței Artificiale, sectorul cultural ca sector cu potențial economic, accesul și participarea la actul cultural, relevanța patrimoniului și rolul Uniunii Europene de mediator cultural între statele membre. În acest sens, **aspirațiile românilor nu diferă semnificativ de media respondenților din spațiul UE, rolul culturii fiind considerat cel mai relevant în potențarea sentimentului de apartenență la comunitatea europeană**. Însă în ceea ce privește secțiunea ce adresează participarea și barierele care ar îngreuna accesul la cultură, **doar 18% dintre români declară că au participat în ultimele 12 luni la un eveniment cultural**, comparativ cu media europeană de 49%, iar **81% declară că nu au participat la niciun eveniment cultural**, comparativ cu media europeană de 50%. Motivațiile sunt legate în principal de **lipsa timpului disponibil, costurile ridicate, distanța față de locațiile evenimentelor și lipsa informațiilor/promovării direcționate**.

Coroborat cu datele ce reies din *„Eurobarometrul Cultural”*, din analiza răspunsurilor românilor la *„Eurobarometrul Standard”* (aprilie 2025) întrebările care privesc **situația pe plan european a României și problematicile cele mai stringente** cu care se confruntă locuitorii – se desprind **temeri legate de costul ridicat al vieții, inflație și situația economică incertă**, alături de îngrijorări privind **securitatea și apărarea națională, imigrația, geopolitica internațională și locuirea**. În acest context financiar al anului 2025, marcat de *măsuri politice de austeritate* și neliniști referitoare la *pacea și stabilitatea națională*, **rolul culturii nu poate fi decât unul de refugiu identitar și comunitar** și de restabilire a încrederii și coeziunii sociale.

Concluzionând, o înțelegere temeinică și în profunzime a rolului culturii ca serviciu public, liant social și conector de comunități, dar și ca vector de dezvoltare durabilă, implică ***„elaborarea de politici publice naționale care răspund unor nevoi reale ale***

societății românești, își demonstrează eficiența în spațiul de implementare și sunt corelate cu politici și strategii din alte domenii guvernamentale" – conform vocii critice și reformiste a Corinei Șuteu, expertă în politici culturale internaționale, consultantă de specialitate în elaborarea de documente culturale strategice și fostă Ministră a Culturii – prelegere parte din ediția 2023 a *Programului de Formare și Mentorat Academia Schimbării* organizat de *Centrul Cultural Clujean* în cadrul „*Timișoara Capitală Europeană a Culturii*".

3.3. Regional/Județean (Bihor & Timiș & Arad)

Foarte relevante în contextul atât de necesar al dezvoltării de politici publice integrate și consolidate, **documentele strategice regionale** adresează (pentru județele Bihor și Timiș până în 2027, municipiile Oradea și Timișoara neavând documentele de lucru actualizate) – **rolul transformator al artei și culturii în viața comunităților locale**, împreună cu potențialul acestora de a avea **un impact mai extins, la nivel intersectorial**. Pe de-o parte, conform *Strategiei Culturale a Județului Bihor 2021-2027*, direcțiile majore de acțiune și obiectivele asumate propun implementarea de măsuri punctuale pentru a:

- ➔ ***Crește gradul de acces la cultură;***
- ➔ ***Crește gradul de conștientizare în rândul autorităților publice cu privire la distribuirea finanțărilor în cultură;***
- ➔ ***Profesionaliza managementul și administrația culturală;***
- ➔ ***Încuraja și dezvolta consumul cultural;***
- ➔ ***Dezvolta și diversifica oferta de turism cultural.***

Pe de altă parte, *Strategia Culturală a Județului Timiș 2023-2027* propune dezvoltarea unei vieți culturale diversificate și competitive ca element definitoriu pentru identitatea și coeziunea socială a spațiului timișean în context european, și accentuează rolul culturii locale *de calitate* în relație cu valorile locale, naționale și europene:

- ➔ ***Asigurarea unui ecosistem cultural de calitate în județul Timiș;***
- ➔ ***Promovarea unei abordări interculturale, ca element cheie al coeziunii sociale;***
- ➔ ***Promovarea culturii timișene în circuitul național și european de valori;***
- ➔ ***Susținerea dinamicii culturale timișene după deținerea titlului Timișoara, Capitală Europeană a Culturii 2023.***

La nivelul județului Arad, conform documentului de referință *Strategia culturală a Județului Arad pentru perioada 2021 - 2027*, sunt asumate o serie de obiective majore care **imaginează județul ca pol cultural sustenabil, creativ, activ și atractiv**:

- ➔ ***Arad multicultural – județ al diversității culturale;***
- ➔ ***Arad creativ – județ al creațiilor artistice și al talentelor locale;***
- ➔ ***Arad incluziv – județ în care toți cetățenii au acces egal la servicii culturale;***
- ➔ ***Arad inovativ – județ al inovării în cultură;***
- ➔ ***Arad tradițional – județ al patrimoniului cultural material și imaterial de excepție;***
- ➔ ***Arad atractiv – pol cultural-turistic de interes național / internațional;***
- ➔ ***Arad performant – domeniu cultural administrat eficient și performant;***

De asemenea, obiectivele prioritare sunt însoțite de 6 teme majore anuale subordonate, care pot deveni în timp tematici-cadru pentru promovarea acțiunilor culturale la nivel județean:

- ➔ ***2022: Arad – patrimoniu cultural identitar***
- ➔ ***2023: Arad – conectat și deschis către parteneriat***
- ➔ ***2024: Arad – între tradiție și modernitate***
- ➔ ***2025: Arad – un model cultural pentru incluziune socială***
- ➔ ***2026: Arad – înfloritor, sustenabil și prietenos cu mediul înconjurător***
- ➔ ***2027: Arad – internațional***

3.4. Local (Strategia culturală a Municipiului Arad 2015-2025)

Documentul reper ce precede demersul actual de cercetare și elaborare strategică în vederea continuării și consolidării unui ecosistem cultural integrat, *Strategia Culturală a Municipiului Arad 2015-2025* s-a bazat pe o serie de principii directoare precum: **abordarea culturii în întreaga ei complexitate; cultura ca element fundamental al spațiului public; creșterea calității vieții și atractivității orașului; respectul și valorizarea patrimoniului; promovarea diversității, multiculturalității și interculturalității arădene**.

Diagnoza a fost completată de rezultatele sondajului realizat în 2015 la nivelul municipiului Arad – *Practicile culturale ale arădenilor* – prin care au fost evaluate preferinţele și practicile de consum și participare culturală ale consumatorilor, atât la evenimente în spații dedicate, cât și la activități în spațiul public. Chestionarul a investigat modul în care e percepută oferta culturală a orașului și orașul *în sine*, dar și care sunt așteptările și recomandările pentru producătorii de cultură (instituții publice și organizații independente) și pentru autoritățile locale.

Rezultatele sondajului au oferit date despre calitatea ofertei, vizibilitatea redusă a unora dintre instituții, nevoia de evenimente variate și dorința ca orașul să se alinieze aspirației de a deveni Capitală Culturală a Europei în 2021 – un deziderat ce a generat la momentul respectiv mobilizare și reflecție asupra identității culturale locale.

Dacă în 2015 participarea culturală era analizată inclusiv prin raportare la distanța față de centru, venit, vârstă și educație, iar raportul evidenția variații semnificative între categorii și scăderea participării odată cu creșterea distanței față de centrul orașului, precum și importanța infrastructurii culturale pentru zonele periferice – astăzi, deși frecvența participării rămâne moderată, **arădenii continuă să valorizeze actele culturale descentralizate și să aprecieze arta în spațiul public, în cartiere și la nivel de comunități** (cf. Raportului de cercetare anexat).

De asemenea, cele 5 obiective strategice asumate în urmă cu 10 ani adresau măsuri prioritare, recomandări cheie și mecanisme de implementare specifice de revitalizare a patrimoniului și spațiului public, susținerea & dezvoltarea resurselor creative locale, încurajarea participării și implicării publicului, dezvoltarea urbană sinergetică, capacitarea și sustenabilitatea sectorului cultural:

- ➔ ***Valorizarea şi investirea contemporană a patrimoniului şi a spaţiului public;***
- ➔ ***Valorizarea resurselor creative ale oraşului pentru crearea unui mediu vibrant şi sustenabil;***
- ➔ ***Încurajarea participării largi şi active a arădenilor în viaţa culturală şi implicării în viaţa oraşului;***
- ➔ ***Oraşul ca sistem: dezvoltarea unor abordări sinergetice şi sustenabile în dezvoltarea urbană;***
- ➔ ***Dezvoltarea capacităţii şi sustenabilităţii sectorului cultural.***

Pentru o viziune consolidată și un parcurs organic și sustenabil, actualul proces de planificare strategică s-a fundamentat pe documentul cadru utilizat anterior, mai concret pe **secțiunile care discută principiile și obiectivele strategice, împreună cu sinteza care cartografiază resursele culturale ale municipiului Arad**.

Totodată, pentru o traiectorie culturală cât mai clară și utilă, dar mai ales **racordată la nevoile reale ale producătorilor și consumatorilor de cultură** (ce au fost identificate printr-o metodologie mixtă și o abordare de tip *bottom-up* argumentată pe larg în secțiunea următoare) – prezentul document strategic **preia 3 dintre obiectivele principale** enunțate în documentul strategic anterior și **le operaționalizează în actualul context cultural**, fără a pierde din vedere provocările și fenomenele/crizele majore care modelează societatea contemporană și relațiile dintre indivizi.

4. Metodologie

Cadrul științific de analiză, conform literaturii de specialitate care adresează procese și politici publice de planificare strategică culturală (Moore, n.d.), a vizat **coagularea, triangularea și analiza de conținut** a trei categorii de date relevante pentru elaborarea prezentei strategii (Evans, 2008:75):

- **Date privind resursele culturale disponibile** (spații publice și private, resursa naturală unică, infrastructura, elemente de patrimoniu material și imaterial local), obținute prin metoda *cartografierii culturale* preliminare (eng. *cultural mapping*);

- **Date care adresează și evaluează nevoile culturale** ale actorilor implicați în actul cultural (producători și consumatori de cultură);

- **Date necesare planificării culturale** obținute prin corelarea celor două tipuri de informații menționate anterior, cu exemple de bune practici oferite de documente strategice similare (municipale, județene, regionale și naționale) și agende culturale internaționale (UNESCO & UCLG & EU) – în vederea identificării și elaborării direcțiilor strategice & recomandărilor punctuale operaționalizabile în Arad în următorii 5 ani.

Studiile privind mecanismele de cartare culturală și planificare strategică, în care cultura constituie un vector de dezvoltare urbană sustenabilă, subliniază **distincția ideologică între abordările metodologice de tip *top-down* (*de sus în jos, deductiv*) și *bottom-up* (*de jos în sus, inductiv*)**.

De regulă conduse de experți și autorități centrale, **procesele de mapare culturală de tip *top-down*** utilizează cu precădere indicatori cantitativi ancorați în economie, cu scopul de a eficientiza și cuantifica realitatea și de a obține rezultate imediate. Alternativ, **abordarea în cercetarea culturală de tip *bottom-up*** utilizează indicatori calitativi și aduce în discuție importanța înțelegerii contextului local pentru a stabili obiective strategice, priorități și direcții de acțiune. Concomitent, menține o filosofie de lucru participativă, profund ancorată în nevoile și vocile comunității, cu accent pe capacitarea și responsabilizarea actorilor culturali locali, asigurând astfel un parcurs strategic sustenabil (Freitas, 2016).

În procesul recalibrat de colectare de date a actualei strategii a fost utilizată o **metodologie de cercetare mixtă**: tehnici calitative (17 interviuri semi-structurate cu 20 de personalități culturale din Arad și Timișoara, observație participativă în 3 incursiuni de teren și 4 Focus Grupuri) și instrumente sociologice de sondare a opiniei publice (1 chestionar distribuit online și offline, în urma căruia a rezultat Barometrul de consum cultural intitulat *„Cetățenii modelează cultura Aradului”*).

Utilizarea acestui cadru metodologic mixt de referință, predominant *bottom-up* și cu instrumentar de cercetare calitativă, dar și cu menținerea aspectului cantitativ de tip *top-down* (prin actualizarea barometrului de consum cultural), alături de preluarea și operaționalizarea a 3 obiective strategice asumate în 2015 și care vor fi dezvoltate în secțiunea următoare – **reflectă viziunea integrativă și holistică** a echipei de cercetare nu doar pentru a asigura continuitate în relație cu precedenta Strategie Culturală a Municipiului Arad 2015-2025, ci și pentru **a înainta un document strategic ancorat în nevoile culturale actuale ale comunității arădene**.

Documentul programatic este fundamentat și argumentat în baza raportului de cercetare anexat, în care pot fi consultate în detaliu instrumentele de cercetare specifice fiecărui tip de metodologie (calitativă și cantitativă).

5. Aradul cultural 2026-2030: Viziune & Obiective strategice

> *„Expresia culturală nu este un scop în sine, ci un mijloc de emancipare; importanța procesului este egală cu cea a rezultatului final."* (Goldbard's, 2006)

Viziunea strategică care oferă cadrul de dezvoltare și implementare a viitoarelor direcții culturale este ancorată în demersul de cercetare și în realitatea de teren, și ulterior contextualizată și aliniată politicilor publice discutate anterior, insistând totodată asupra următoarelor **principii regulatoare**:

- ➔ ***Dreptul de participare la viața culturală ca drept fundamental al omului;***

- ➔ ***Cultura ca liant social ce are capacitatea să răspundă provocărilor contemporane și nevoilor reale ale comunităților, construind astfel o societate mai justă, echitabilă, incluzivă, interculturală și conectată;***

- ➔ ***Acțiunea participativă și de co-creare culturală ca pilon de dezvoltare socială durabilă și sustenabilă.***

Pe scurt, viziunea Aradului cultural 2026-2030 propune un oraș-laborator viu și descentralizat, în care cultura devine pilon central al dezvoltării urbane sustenabile, prin co-creare și co-producție culturală, acces echitabil la viața culturală și diminuarea opoziționismului valoric dintre actorii implicați. Cultura este recunoscută ca liant social și vector de dialog comunitar care reactivează patrimoniul, reduce decalajele urbane și construiește o societate mai justă, incluzivă, interculturală și transparentă în alocarea resurselor.

Nucleul viziunii constă în **tranziția strategică** prin acțiuni direcționate și concrete de tip *bottom-up* către un oraș recunoscut în viitor pentru **descentralizare, co-creare și co-producție culturală**, alături de un **acces echitabil pentru comunitățile locale** la viața urbană și oferta culturală. Complementar, democratizarea culturii va aduce cu sine poziționarea acesteia nu doar ca instrument/resursă care adresează decalajele urbane (exodul tinerilor, polarizarea socială), ci și **ca liant social capabil să răspundă provocărilor contemporane și nevoilor reale ale comunităților**, construind astfel o societate a viitorului **mai justă, echitabilă, incluzivă, interculturală și conectată**.

Prin asumarea direcțiilor strategice propuse în prezentul document, **cultura are potențialul de a deveni vector pentru un spațiu comun de dialog social** și negociere comunitară, în care își fac loc nu doar vocile locale consacrate sau instituțiile responsabile/dedicate în mod convențional producției de cultură – ci și **vocea societății civile, a studenților și tinerilor, a claselor creative, a familiilor cu copii și a seniorilor, indiferent de confesiune sau apartenență etnică**.

Aradul cultural 2026-2030 este imaginat ca un **oraș viu și efervescent, cu un sector cultural profesionalizat**, capabil să reactiveze **patrimoniul local ca spațiu alternativ** de creație artistică și experiment, un adevărat **oraș-laborator care generează și co-produce cultură**, nu doar o consumă în mod pasiv. Oferind un model cultural replicabil

pentru orașele de mărime medie din România, Aradul face trecerea, în următorii 5 ani, **de la *supraviețuirea* culturii, la o rețea culturală sinergică** care include educația culturală timpurie, accesul echitabil pentru toate categoriile de cetățeni și transparentizarea actului decizional în alocarea de fonduri pentru cultură.

Direcțiile de acțiune strategică ce se regăsesc în următoarea secțiune a prezentului document **sunt elaborate pe fundamentul a 3 obiective prioritare preluate din documentul strategic anterior (2015-2025)** ce au fost investigate și analizate prin intermediul demersului de cercetare al cărui raport sintetic poate fi consultat în anexa atașată:

- ➔ ***Încurajarea participării largi și active a arădenilor în viața culturală și implicării în viața orașului / educare prin cultură;***
- ➔ ***Valorizarea resurselor creative ale orașului pentru crearea unui mediu vibrant și sustenabil;***
- ➔ ***Dezvoltarea capacității și sustenabilității sectorului cultural.***

6. Direcții de acțiune strategică & Recomandări

Conform contextului strategic analizat, a demersului de cercetare mixtă a mediului cultural arădean și a rezultatelor, interpretate și comparate longitudinal cu precedentele și actualele documente cadru de elaborare strategică, **au fost trasate următoarele 5 direcții de acțiune strategică (obiective generale și specifice) și recomandări punctuale** de implementare, formulate luând în considerare **axa temporală** de desfășurare: termen scurt, mediu și lung.

OG. 1. Integrarea culturii ca pilon central în dezvoltarea urbană durabilă și sustenabilă

OS. 1. 1. Integrarea explicită a culturii ca pilon al dezvoltării durabile în toate documentele strategice și de urbanism (Strategie de dezvoltare, PUG, PUZ majore, politici de mobilitate, turism, mediu).

OS. 1. 2. Tranziția paradigmatică de la cultura ca „eveniment" la cultura ca infrastructură de coeziune, educație și sustenabilitate socială.

OS. 1. 3. Corelarea directă a investițiilor în patrimoniu, spațiu public și infrastructură culturală de obiective de sustenabilitate (mediu, mobilitate, incluziune socială).

OG. 2. Profesionalizarea și capacitarea sectorului cultural arădean

OS. 2. 1. Tranziția de la *proiectariat* (statut precar, exploatativ și nesustenabil al muncii culturale independente din România) la dezvoltare organizațională pe termen mediu și lung.

OS. 2. 2. Consolidarea abilităților culturale necesare (competențe specifice, mediere culturală, management, fundraising, advocacy) atât în sectorul independent, cât și în instituțiile publice.

OS. 2. 3. Crearea unui spațiu de dialog comun și transparent între instituții publice, ONG-uri, artiști independenți și alți creativi locali.

OG. 3. Asigurarea accesului la cultură, democratizarea și încurajarea participării generalizate și echilibrate a tuturor cetățenilor la ecosistemul cultural

OS. 3. 1. Tranziția de la indicatori numerici de evaluare a impactului evenimentelor culturale (număr brut de participanți) la indicatori care măsoară gradul de incluziune socială (ce grup social beneficiază de acces, este exclus sau chiar invizibil).

OS. 3. 2. Înțelegerea nuanțată a culturii ca drept fundamental al omului (nu ca privilegiu) și elaborarea de politici publice orientate spre grupuri și comunități subreprezentate.

OS. 3. 3. Descentralizarea ofertei culturale dinspre centrul orașului spre cartiere, localități limitrofe și grupuri vulnerabile.

OG. 4. Aradul, oraș-laborator care generează și co-crează cultură

OS. 4. 1. Repoziționarea strategică a Aradului din „oraș consumator de activități culturale" în „ecosistem integrat care experimentează, testează și exportă acte culturale".

OS. 4. 2. Încurajarea și susținerea co-creării culturale (artiști-cetățeni-cercetători–urbaniști–manageri culturali–ONG-uri) în locul producției exclusive în instituții.

OS. 4. 3. Asumarea rolului de *pilot* regional pentru politici, practici și modele culturale inovatoare.

OG. 5. Cultura ca liant social și spațiu comun de dialog ce adresează provocări contemporane și nevoi reale ale comunităților locale

OS. 5. 1. Regândirea rolului culturii ca spațiu sigur de dezbatere, nu doar ca divertisment.

OS. 5. 2. Încurajarea proiectelor culturale care adresează teme precum inegalități sociale, discriminare, transformări economice, criză climatică, criză sanitară, migrație.

OS. 5. 3. Facilitarea de contexte culturale în care grupuri sociale care nu se întâlnesc de obicei pot ajunge să lucreze împreună.

7. Recomandări reprezentate grafic și temporal

OG.1. Integrarea culturii ca pilon central în dezvoltarea urbană durabilă și sustenabilă

TERMEN	RECOMANDĂRI
● **SCURT (2026)**	● **Integrare consolidată a obiectivelor culturale în hărți digitale de tip Google Maps** → Indicator: nr de obiective listate online, nr de accesări via Google Maps ● **Adoptare „Capitol cultural" în PUG (Q1-Q3 2026)** → Indicator: Existența capitolului cultural în PUG; nr. de referințe la cultură în PUG ● **Grup de lucru intersectorial cultură+urbanism** (martie 2026) → Indicator: nr. de întâlniri/an; nr. de instituții reprezentate ● **Prim proiect pilot integrat (ex. fabrica Teba sau clădiri similare) cu studiu fezabilitate** → Indicator: Studiu de fezabilitate finalizat; nr. de funcțiuni culturale propuse; suprafață activată (mp)
● **MEDIU (2026-2028)**	● **Program „Arad - Patrimoniul Viu"** (3-4 clădiri, 2026-2028) → Indicator: nr. clădiri de patrimoniu incluse/an; nr. evenimente/an/clădire; nr. participanți/an ● **Activare splaiul Mureșului** prin organizare evenimente tematice tip „Olimpiada nautică de vară" (navigație, pescuit, caiac, rafting), 1 eveniment/sezon → Indicator: nr. evenimente produse, nr. activități sportive incluse, nr. participanți înscriși ● **Program promovare turistică și culturală „Aradul Pionier în România"** (Prima școală de învățători, primul Teatru, primul Conservator, industria automotivă, istoria politică etc.) → Indicator: nr. de campanii derulate, nr. de turiști atrași ● **3 trasee culturale urbane tematice: Cetate, Industrie, Mureș** → Indicator: nr. de intervenții/an/traseu; lungime trasee; nr. vizitatori ● **Programe-pilot de mobilitate culturală și artistică** → Indicator: nr. artiști implicați; nr. mobilități/an; nr. parteneri
● **LUNG (2028-2030)**	● **Cultura integrată în toate politicile publice urbane** → Indicator: procent documente strategice locale care includ obiective culturale ● **Rețea urbană cu 8-10 zone activate**, inclusiv Splaiul Mureșului → Indicator: nr. zone cu program cultural recurent; nr. evenimente/an/zonă ● **Evaluare impact pe termen lung** → Indicator: nr. rapoarte de evaluare; îmbunătățiri recomandate/implementate

	• **Ajustări strategice și scalări la nivel regional** → Indicator: nr. recomandări preluate; nr. parteneriate regionale • **Cultura instituționalizată ca parte integrantă din infrastructura urbană** → Indicator: includerea explicită a infrastructurii culturale în PUG, bugete și planuri locale)

OG.2. Profesionalizarea și capacitarea sectorului cultural arădean

TERMEN	RECOMANDĂRI
● **SCURT (2026)**	● **Comunicat de presă referitor la Cetatea Aradului – demilitarizare & direcții de viitor** → Indicator: nr. apariții media; reach estimat ● **Transparentizare urgentă în evaluarea de cereri de finanțare culturală** – ghiduri ale solicitantului & grile de evaluare și apel public experți evaluatori independenți, pe modelul de bune practici ale Centrului de Proiecte (TM) sau AFCN (BUC) → Indicator: rata de finalizare & publicare a noului ghid și a grilei de evaluare; nr. de experți evaluatori independenți înscriși ● **Standarde transparente „Evaluarea impactului cultural”** (feb-martie 2026) → Set de standarde aprobat; nr. de proiecte evaluate conform standardelor ● **Crearea unui consiliu al artiștilor în cadrul CMCA & administrației locale** → Indicator: nr. artiști interesați, nr. propuneri comune ● **Linii separate de finanțare per arie culturală** → Indicator: nr de arii identificate și separate, nr. de proiecte finanțate per arie dedicată ● **Reechilibrare bugetară între cultură și sport prin reducerea finanțării UTA** → Indicator: nr. de proiecte culturale finanțate ● **Program „Arad Cultural Lab” - Modul I** (martie-iunie 2026, 20-30 pers.) → Indicator: nr. participanți; rata de finalizare; grad satisfacție (sondaj) ● **„Pool” (bazin) experți locali cu listare publică** (feb-martie 2026) → Indicator: nr. experți înscriși; nr. solicitări de expertiză/an ● **Axă „Dezvoltare organizațională”** în granturi (5-8 organizații, 2-3K EUR) → Indicator: nr. organizații finanțate; valoare medie grant; nr. strategii organizaționale dezvoltate ● **Implementare schemă de finanțare culturală multianuală**, separată de schemele anuale → nr. proiecte depuse, nr. proiecte finanțate
● **MEDIU (2026-2028)**	● **Consolidare „Arad Cultural Lab”** (3-4 cohorte/an, 90-120 persoane formate) → Indicator: nr. cohorte/an; nr. alumni; procent alumni activi în proiecte culturale

	• **Program online „Managementul Cultural”** (2026, 20-30 pers.) → Indicator: nr. absolvenți/an; procent participanți care ocupă roluri de management în cultură • **Shadowing/Schimburi de bune practici culturale interregionale** (4-5→8-10→10-15 pers.) → Indicator: nr. participanți/an; nr. instituții gazdă; nr. proiecte noi declinate • **Birou Asistență Finanțare** (1-2 oameni din februarie 2026) → Indicator: nr. solicitări/an; nr. proiecte sprijinite; rata de succes a proiectelor sprijinite
• **LUNG (2028-2030)**	• **50-70 profesioniști în domeniul cultural** → Indicator: nr. persoane formate cumulativ; procent rezidenți ai Aradului • **70%+ sector cultural cu competențe de management** → Indicator: procent organizații cu cel puțin o persoană formată în management cultural • **15-20 experți locali stabili, disponibili pentru consultare** → Indicator: nr. experți cu contracte recurente; nr. implicări/an • **Achiziții publice lucrări de artă pentru patrimoniul local** → Indicator: nr. de colecții/lucrări preluate, nr. de expoziții permanente în Muzeul de Artă/Pinacotecă, nr. de artiști susținuți • **Program Arad - destinație UE** → Indicator: nr. de mențiuni în ghiduri turistice europene; nr. participanți internaționali/an

OG.3. Asigurarea accesului la cultură, democratizarea și încurajarea participării generalizate și echilibrate a tuturor cetățenilor la ecosistemul cultural

TERMEN	RECOMANDĂRI
● **SCURT (2026)**	● **Program de voluntariat centralizat** susținut de Primăria Arad și implementat de un ONG local pentru cultură și tineret, preluare model de bune practici Centrul de Proiecte Educaționale și Sportive București – PROEDUS → Indicator: nr. de liceeni/studenți înscriși, nr. de evenimente pentru care se solicită voluntari, nr. de instituții culturale/sportive partenere ● **Program „Cultura în cartiere' - Etapa I** (2 cartiere + 2 localități limitrofe) → Indicator: nr. evenimente/cartier; nr. participanți; pondere participanți din zonă ● **Carduri culturale / vouchere ușor de distribuit (500-1.000/an)** → Indicator: nr. carduri distribuite; procent utilizare; profil socio-demografic beneficiari ● **2-3 mediatori culturali în instituții + ONG-uri** → Indicator: nr. medieri/an; nr. grupuri vulnerabile implicate ● **Artist Talks** - introducerea în grilele de finanțare a acestei activități, atât pentru instituții, cât și pentru sectorul independent → Indicator: nr. de artist talks ● **Platformă de comunicare culturală eficientă: site + aplicație mobilă + calendar unificat** → Indicator: nr. vizitatori unici/lună; nr. descărcări aplicație; timp mediu petrecut per pagină ● **Cooptarea influencerilor locali în comunicarea culturală** (într-un schimb mutual benefic) → Indicator: nr. de video-uri/postări produse, engagement, nr. de participanți la evenimente)
● **MEDIU (2026-2028)**	● **Expansiune program „Cultura în cartiere”** (4-5 cartiere + 4-6 localități învecinate) → Indicator: nr. cartiere/localități implicate; procent acoperit din populație ● **Scalare carduri culturale (2.500-3.000/an)** → Indicator: nr. carduri/an; procent utilizare; nr. instituții asociate ● **Program „Prima dată la teatru/muzeu"**: 800–1.000 participanți/an (elevi, studenți, tineri, vârstnici, grupuri vulnerabile) → Indicator: nr. participanți/an; nr. instituții partenere; follow-up participare ● **Educație: 15-20 mediatori culturali școlari + inițiativă „Arta în școală”** (10-12 școli) → Indicator: nr. școli incluse; nr. ateliere/an; nr. elevi beneficiari

	• **Consilii consultative cu reprezentanți ai publicului + Bugete participative similare Mun. Cluj-Napoca** → Indicator: nr. consilii constituite; nr. propuneri cetățenești finanțate/an • **Parteneriate strategice cu mediul de afaceri/privat** pentru beneficii mutuale → Indicator: nr. acorduri încheiate, nr. activități culturale desfășurate & promovate
• **LUNG (2028-2030)**	• **Carduri culturale distribuite la 15-20% din populație** → Indicator: procent populație cu card; pondere utilizatori activi, nr. bilete emise prin carduri culturale • **Inegalități sociale reduse 50%+ vs. 2026** → Indicator: diferență de participare culturală centre/cartiere; scoruri de acces auto-raportate (sondaje) • **30-40% public minorități etnice** → Indicator: pondere minorități în audiențe (sondaje) • **40-50% participanți cu venituri minime** → Indicator: pondere participanți din clase sociale defavorizate • **50%+ finanțare în cartiere/periferie** → Indicator: procent buget cultural direcționat în afara centrului orașului • **Cultura descentralizată - inițiativă strategică în toate cartierele** → Indicator: nr. cartiere cu program cultural anual stabil

OG.4. Aradul, oraș-laborator care generează și co-crează cultură

TERMEN	RECOMANDĂRI
● **SCURT (2026)**	● **Apel de proiecte „Aradul - Oraș-Laborator Cultural”** (martie-septembrie 2026, 15-20 prop.) → Indicator: nr. propuneri primite; nr. proiecte finanțate; diversitate tipuri de actori ● **Audit spații Hub Cultural CMCA (cu focus pe tineret): Casa Sindicatelor + altele** (feb.-iulie 2026) → Indicator: nr. spații evaluate; raport de prioritizare existent ● **Strategie & Concept Proiect Hub Cultural distincte dar complementare cu Hub-ul mARTA** + concept program curatorial (martie-mai 2026) → Indicator: concept aprobat; plan funcțional și financiar definit ● **Apel rezidențe artistice** (anunț martie 2026, perioadă de desfășurare sept 2026-martie 2027) → Indicator: nr. aplicații; nr. rezidențe acordate; nr. proiecte rezultate ● **Platformă online „Aradul - Oraș-Laborator Cultural”** + includerea de alianțe între personalitățile culturale locale și cele din diaspora (versiune beta iunie 2026, integrare septembrie 2026) → Indicator: nr. utilizatori; nr. proiecte listate; nr. interacțiuni (comentarii, înscrieri)
● **MEDIU (2026-2028)**	● **Apeluri de proiecte** (II: 20-25; III: 25-30; IV: 30-35 prop.) → Indicator: nr. apeluri/an; nr. proiecte derulate/an; rata de finalizare ● **Implementare proiect Hub Cultural CMCA în 3 faze**: parțial (sept 2026), complet (martie 2027), consolidat (martie 2028) → Indicator: suprafață funcțională disponibilă; nr. evenimente găzduite/an ● **Rezidențe artistice: 8-12/an; 4-6 proiecte art&research cu universitățile arădene** → Indicator: nr. rezidențe/an; nr. proiecte de cercetare artistică; publicații/rezultate ● **„Cafeneaua culturală din MALL” - co-management (CMCA + ONG + artiști)** → Indicator: nr. acorduri de co-management; grad utilizare spațiu, participare ● **Conferință „Arad City Lab I”** (aprilie 2028, 100-150 pers.) → Indicator: nr. participanți; nr. prezentări; nr. parteneriate noi generate ● **Co-producții artistice interregionale cu instituții din Timișoara și Oradea** → Indicator: nr. de piese de teatru/spectacole/evenimente co-produse; nr. de bilete

	vândute
• **LUNG (2028-2030)**	• **Arad - pol experimental în rețelele culturale europene** → Indicator: nr. rețele europene din care face parte • **40-50 proiecte; 60-80 rezidenți; 200-300 persoane din comunitate** → Indicator: număr cumulat proiecte/rezidenți/persoane implicate în 3 ani • **Hub Cultural CMCA (cu focus pe tineret): 50-70K EUR/an finanțare** → Indicator: buget anual alocat/atras; diversitatea surselor de finanțare • **5-8 parteneriate europene strategice** → Indicator: nr. acorduri active; nr. proiecte comune • **Case studies + mențiuni publicații internaționale** → Indicator: nr. studii de caz; nr. articole/publicații academice sau profesionale

OG.5. Cultura ca liant social și spațiu comun de dialog ce adresează provocări contemporane și nevoi reale ale comunităților locale

TERMEN	RECOMANDĂRI
● **SCURT (2026)**	● **Apel public de proiecte „Cultură pentru coeziune socială”** (feb.-sept. 2026, 10-15 proiecte) → Indicator: nr. proiecte depuse/finanțate; profil beneficiari ● **Organizarea a 4-6 forumuri tematice** (migrație, industrie, climă, discriminare etc.) → Indicator: nr. participanți/forum; diversitate actori ex. ONG, instituții, cetățeni ● **Pilot 3-5 proiecte intergenerațională și interetnice** → Indicator: nr. generații implicate; nr. grupuri etnice; nivel satisfacție participanți ● **Parteneriate strategice Cultură - Sănătate mintală** (ONG-uri, psihologi, centre de sănătate mintală) → Indicator: nr. parteneriate; nr. beneficiari; nr. sesiuni/activități ● **Apel de proiecte în spații stigmatizate/marginalizate** → Indicator: nr. spații vizate; nr. proiecte implementate; percepții comunitare prin sondaje
● **MEDIU (2026-2028)**	● **Consolidare axă strategică de coeziune socială** (15-20 proiecte/an) → Indicator: nr. proiecte/an; nr. beneficiari/an; impact auto-raportat ● **Organizarea a 3-4 forumuri tematice anuale cu rotație a temelor** de lucru → Indicator: nr. teme acoperite; recomandări de politici formulate/an ● **Proiecte în spații stigmatizate/marginalizate** (martie 2026-martie 2028) → Indicator: nr. intervenții; schimbări percepute: ex. chestionare înainte/după ● **Ghid local pentru lucrul cu comunități vulnerabile** (martie-mai 2026) → Indicator: ghid finalizat și distribuit; nr. utilizatori instituții/ONG-uri ● **Formare specifică mediatori culturali grupuri vulnerabile** (iunie-septembrie 2026) → Indicator: nr. mediatori formați; nr. intervenții de ale acestora ● **Evaluare impact social** (martie 2027) → Indicator: raport de evaluare; nr. indicatori pozitivi în creștere
● **LUNG (2028-2030)**	● **150-200 proiecte cu impact social** → Indicator: nr. proiecte cumulate; tipuri de impact (educațional, comunitar etc.) ● **2.000-3.000 persoane în procese de co-creație artistică și comunitară** → Indicator: nr. participanți unici; număr mediu

	de sesiuni/persoană ● **Coeziune socială +50% vs. 2025** → Indicator: scoruri de încredere și apartenență (sondaje reprezentative) ● **Organizarea a 12-16 forumuri** → Indicator: nr. forumuri/an ● **3-5 cartiere cu transformare vizibilă** → Indicator: percepția locuitorilor; nr. spații reabilitate; scăderea incidentelor sociale

8. În loc de concluzii

Prezentul document de planificare strategică propune o **schimbare fundamentală în abordarea și implementarea politicilor culturale la nivel municipal**, ancorate într-o nouă paradigmă care reîncadrează **cultura ca bun public global și drept fundamental al omului**. Procesul de cercetare mixtă, predominant *bottom-up*, care a investigat resursele și nevoile a trei categorii de actori culturali (sector independent, instituții publice și public consumator), a confirmat că **tranziția strategică de la cultura-eveniment la cultura-infrastructură este nu doar oportună**, ci imperativă pentru dezvoltarea urbană durabilă și sustenabilă a Aradului în perioada 2026-2030.

Cele **cinci direcții de acțiune strategică** – integrarea culturii ca pilon central în dezvoltarea urbană și sustenabilă, profesionalizarea sectorului, democratizarea accesului, poziționarea Aradului ca oraș-laborator, cultura ca spațiu de dialog social, și recomandările operaționalizabile pe termen scurt, mediu și lung – constituie un cadru de transformare sistemică care depășește viziunile anterioare și **se aliniază priorităților strategice internaționale** (UNESCO MONDIACULT 2025, Culture 21 Plus UCLG, EU's Culture Compass for Europe) **și naționale** (Strategia Sectorială în Domeniul Culturii 2023-2030). Documentul operaționalizează trei obiective prioritare preluate din Strategia Culturală a Municipiului Arad 2015-2025 și le investighează în actualul context sociocultural, **plasând participarea cetățenilor, valorizarea resurselor creative și sustenabilitatea sectorului cultural în nucleul viitoarelor politici publice**.

Implementarea strategiei depinde de coeziunea instituțională și de consolidarea parteneriatului dintre autoritățile publice, actorii culturali independenți, universități, și comunități. **Recomandările specificate au scopul de a asigura responsabilitatea și evaluarea continuă a impactului politicilor culturale**. Etapele viitoare includ, printre altele: adoptarea unui „Capitol cultural" în Planul Urbanistic General (PUG), constituirea unui grup intersectorial cultură-urbanism, elaborarea standardelor de evaluare a impactului cultural, și lansarea programelor pilot integrate (Arad - Patrimoniul Viu, Arad Cultural Lab, Cultura în cartiere).

Aradul cultural 2026-2030 nu este doar o continuare a precedentei strategii, ci **o transformare structurală care poziționează cultura ca vector central al dezvoltării urbane**, **liant social ce poate răspunde provocărilor contemporane și instrument de emancipare colectivă**. Prin asumarea unei abordări participative, descentralizate și co-creative, municipiul Arad urmează să devină **pol experimental în rețelele culturale europene și model replicabil pentru orașe de mărime medie din România**, demonstrând că tranziția de la *supraviețuire* culturală la o rețea culturală sinergică și incluzivă este nu doar posibilă, ci esențială pentru construirea unei societăți mai drepte, echitabile, interculturale și conectate în următorii cinci ani, și dincolo de aceștia.

9. Referințe

- A Culture Compass for Europe. (n.d.). https://culture.ec.europa.eu/sites/default/files/2025-11/Communication%20-%20Culture%20Compass%20with%20cover_0.pdf
- A renewed commitment to making culture central in sustainable cities and communities. (n.d.). Retrieved December 5, 2025, from https://www.agenda21culture.net/sites/default/files/2025-05/c21plus_frame_en_def.pdf
- București, P. (2016). STRATEGIA CULTURALĂ A MUNICIPIULUI BUCUREȘTI Realizat sub coordonarea Document strategic supus aprobării. https://strategiaculturalabucuresti.arcub.ro/wp-content/uploads/2016/08/Strategia_culturala_supusa_aprobarii_web.pdf
- Coordonator Hatos, A. (2015). PRACTICILE CULTURALE ALE ARĂDENILOR Sondaj realizat la nivelul municipiului Arad -mai 2015. (n.d.). Retrieved December 6, 2025, from https://www.cmcarad.ro/download/strategie/Sondaj_Practicile-culturale-ale-aradenilor_FINAL.pdf
- Coordonatori -, E., Dragomir, A., Brăileanu, R., Pîrvu, Experți Management - Bogdan, I., Trîmbaciu, Ș., Drăgan, M., & Năstase, A. (2023). Strategia Sectorială în Domeniul Culturii Echipele implicate în elaborarea Strategiei Sectoriale în Domeniul Culturii 2023-2030 Din partea liderului de proiect Unitatea de Management a Proiectului. https://www.umpcultura.ro/Files/uploads/2950-01%20SSDC.pdf
- Croitoru, C., & Ceobanu, I. (2025). Rolul culturii și al educației culturale. Barometrul de Consum Cultural 2024. Dinamicile Tipurilor de Consum Cultural Și Rolul Educației Culturale, 13–40. https://doi.org/10.61789/bcc.24.02
- Elaborarea Strategiei culturale a Municipiului Arad 2015--2025 Document strategic pentru consultare publică. (n.d.). Retrieved December 9, 2025, from https://cmcarad.ro/download/strategie/Document-Strategic_1oct_FINAL_TRANSPARENTA.pdf
- European Commission. (2025). Eurobarometer. Europa.eu. https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3364
- European Commission. (2025). Eurobarometer. Europa.eu. https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3372
- Fina, S., Heider, B., & Rațˌ C. (n.d.). România inegală Disparităţile socio-economice regionale din România. Retrieved December 6, 2025, from https://library.fes.de/pdf-files/bueros/bukarest/18051-20210623.pdf
- Freitas, R. (2016). Cultural mapping as a development tool. City, Culture and Society, 7(1), 9–16. https://doi.org/10.1016/j.ccs.2015.10.002

- Hatos, A. (2019). Resursele culturale și consumul cultural în județul Bihor Analiza situației la sfârșitul anului 2019. (2019). Ubbcluj.ro. https://editura.ubbcluj.ro/index.php/puc/catalog/view/2317/22815/5359
- Lee, D., & Gilmore, A. (2012). Mapping cultural assets and evaluating significance: theory, methodology and practice. Cultural Trends, 21(1), 3–28. https://doi.org/10.1080/09548963.2012.641757
- Marinescu, A. B., & Andreea Telehoi. (2025). Consumul cultural în spațiul public. Tipologii de consum în contextul dinamicii valorilor. 43–70. https://doi.org/10.61789/bcc.24.03
- Moore, S. (n.d.). Cultural Mapping: Building and Fostering Strong Communities. Retrieved December 3, 2025, from https://files.core.ac.uk/download/pdf/36685903.pdf
- MONDIACULT 2025 Outcome Document Culture Minister's Commitment World Conference on Cultural Policies and Sustainable Development. (2025). https://www.unesco.org/sites/default/files/medias/fichiers/2025/09/EN_MONDIACULT_Outcome_Document%20Final%2027.09.25.pdf?hub=171169
- Rarița-Maria Zbranca. (2020). Cultura ca profesie. Provocările sectorului cultural independent. Transylvanian Review of Administrative Sciences, 22(47), 148–163. https://www.researchgate.net/publication/379247845_Cultura_ca_profesie_Provocarile_sectorului_cultural_independent
- România Scurt profil de politici culturale. (n.d.). Retrieved December 6, 2025, from https://www.culturalpolicies.net/wp-content/uploads/2024/04/Romania_short-cultural-policy-profile-ro_with-track-changes.pdf
- STRATEGIA CULTURALĂ A JUDEȚULUI TIMIȘ 2023-2027. (n.d.). Retrieved December 6, 2025, from https://www.cjtimis.ro/wp-content/uploads/2020/07/STRATEGIA-CULTURALA-PUBLICATA.pdf
- United Nations. 2015. "Transforming Our World. The 2030 Agenda for Sustainable Development." General Assembly Resolution A/RES/70/1, New York: United Nations
- Wiktor-Mach, D. (2018). What role for culture in the age of sustainable development? UNESCO's advocacy in the 2030 Agenda negotiations. International Journal of Cultural Policy, 26(3), 312–327. https://doi.org/10.1080/10286632.2018.1534841
- Wolf, F. (2010). Enlightened Eclecticism or Hazardous Hotchpotch? Mixed Methods and Triangulation Strategies in Comparative Public Policy Research. Journal of Mixed Methods Research, 4(2), 144–167. https://doi.org/10.1177/1558689810364987
- https://www.cjarad.ro/wp-content/uploads/2024/07/Strategia-culturala-a-judetului-Arad-2021-2027.pdf
- https://www.cjbihor.ro/wp-content/uploads/2021/02/h-338-din-17.12.2021_Redacted.pdf